

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
та освітньої діяльності

Тетяна ФЕДІРЧИК

2025 року



РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ»
(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма: *Менеджмент організацій і адміністрування*

Спеціальність : *D 3 Менеджмент*

Галузь знань: *D Бізнес, адміністрування та право*

Рівень вищої освіти *перший (бакалаврський)*

Економічний факультет

Мова навчання *українська*

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» складена відповідно до освітньо-професійних програми: «Менеджмент організацій і адміністрування» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D3 Менеджмент (дата останнього затвердження 28 квітня 2025 р.).

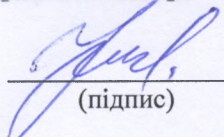
Розробник: Руснак Олександр Валерійович, асистент кафедри історії України, кандидат історичних наук

Викладач: Руснак Олександр Валерійович, асистент кафедри історії України, кандидат історичних наук

Погоджено з гарантом ОПП  Богдан СТОРОЩУК

Погоджено методичною радою економічного факультету
Протокол № 12 від « 25 » червня 2025 р.

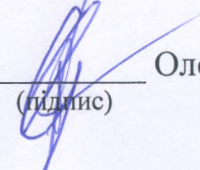
Голова методичної ради


(підпис)

Ірина НИКИФОРАК
(ім'я та прізвище)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України
Протокол № 11 від 26 червня 2025 р.

Завідувач кафедри історії України

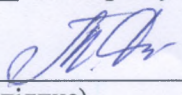

(підпис)

Олександр ДОБРЖАНСЬКИЙ
(ім'я та прізвище)

Схвалено

Науково-методичною радою Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 року

Голова науково-методичної ради


(підпис)

Тетяна ФЕДІРЧИК
(ім'я та прізвище)

© _____, 2025 рік

Анотація навчальної дисципліни

Курс «Актуальні питання історії та культури України» зосереджує увагу здобувача на особливостях проявів минулого в культурному просторі України. У своїй основі сприятиме отриманню майбутніми фахівцями-фінансистами системи історичних знань, умінь і навичок, здатність до творчого мислення, судження, усвідомлення загальнолюдських цінностей у світлі історичних подій. Навчить здобувача рухатись у просторі ідей, фактів, відрізнити міф, кліше від історичного факту, віднайти істину. Допоможе виробити цілісний погляд на світ і сприятиме формуванню свідомого громадянського суспільства в умовах розбудови незалежної України.

Метою вивчення курсу для здобувачів освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування» є систематизація знань здобувачів з історії та культури України, аналіз історико-культурологічних фактів, надбань, умінь робити висновки, які допоможуть орієнтуватися в сучасному житті країни; закласти основи політичної культури здобувачів; допомогти здобувачам засвоїти прийоми роботи з науковою літературою суспільно-політичного та культурологічного спрямування; розгляд проблем розвитку української культури від первісного ладу до наших днів, зосередження основної уваги на найвидатніших досягненнях культури на кожному її етапі розвитку, розгляд взаємозв'язків української культури зі світовою, етапних досягнень українського народу в галузі культури упродовж тривалої боротьби за національну незалежність і власну державність.

Через ознайомлення здобувачів з історією та культурою українського народу у боротьбі за власне існування, національну державність прищепити почуття гордості за свій народ і відповідальність за майбутнє України.

Завдання дисципліни полягає в тому, щоб забезпечити послідовне і цілісне вивчення курсу, використовуючи для цього всі види занять (лекції, практичні заняття, самостійну роботу). При цьому слід пояснити с здобувачам особливості вивчення цієї дисципліни, як науки, що відчуває на собі суб'єктивний вплив авторів, щодо історико-культурних процесів.

Питання історії та культури України мають викладатися у прямому логічному зв'язку з поточним матеріалом з метою формування у здобувачів матеріалістичного світогляду і діалектичного методу пізнання.

Пререквізити. Одночасно з вивченням дисципліни здобувачі освіти набувають знань з курсів: «Іноземна мова» та «Українська мова».

Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань D Бізнес, адміністрування та право за спеціальністю D3 Менеджмент вивчення дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» сприяє формуванню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Загальні та фахові компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК 6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 13. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності:

СК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

СК 14. Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності.

СК 15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

СК* 20. Розуміти соціально-економічну природу та механізми досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПРН 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

ПРН 15. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

ПРН* 22. Розробляти та реалізовувати управлінські рішення на основі Цілей сталого розвитку ООН.

Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	4	120	2	30		30		60		екзамен
Заочна	1	1	4	120	2	6		4		110		екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Політико-культурний простір українського минулого в епоху середньовіччя та раннього нового часу (IX – кінець XVIII ст.)												
Тема 1. Середньовічна Русь у культурному просторі українського минулого. Ключові поняття: Процес становлення державності Русі – від варягів до християн. Політичний устрій. Соціальна структура. Християнізація Русі. Писемність та освіта. Культура. Контакти з європейськими державами. Взаємодія зі степовими народами. Культурні впливи сусідів на Київську державу.	8	2	2			4	8	1	1			6	
Тема 2. Regnum Ruthenorum – феномен української державності. Ключові поняття: Феномен держави Романовичів. Особливості цивілізаційного вибору – «між Сходом і Заходом».	8	2	2			4	8					8	

<p>Витоки Regnum Ruthenorum: Від Київської Русі до Галицько-Волинського князівства. Політична спадкоємність. Галицько-Волинське князівство як Regnum Ruthenorum. Державний устрій Regnum Ruthenorum. Міжнародне визнання та дипломатія. Культурний розвиток. Сучасні інтерпретації феномену Regnum Ruthenorum.</p>											
<p>Тема 3. На перехресті нових світів: Русь-Україна у складі ВКЛ та Королівства Польського (середина XIV – XVI ст.). Ключові поняття: Процес культурної й політичної інтеграції українських земель до складу польської та литовської держав.</p>	8	2	2			4	8				8
<p>Тема 4. Генеза українського козацтва. Еволюція Війська Запорозького у XVI – перша половина XVII ст. Ключові поняття: Обставини зародження та розвитку запорозького козацтва, явище козакування у XVI ст. Поява реєстрового козацького війська і створення козацької автономії у першій половині XVII ст.</p>	8	2	2			4	8				8
<p>Тема 5. Епоха Хмельниччини. Козацька революція середини XVII ст. і відродження державності. Ключові поняття: Особливості національно-визвольної боротьби та соціальних катаклізмів у період Хмельниччини.</p>	8	2	2			4	8	1	1		6
<p>Тема 6. Феномен Руїни в українській історії.</p>	8	2	2			4	8				8

<p>Культурний вимір «козацької епохи». Ключові поняття: Особливості внутрішньо-політичного та міжнародного становища українських козацьких держав. Характерні риси розвитку української культури епохи козаччини.</p>												
<p>Тема 7. «Мазепинська доба» та згасання козацьких автономій у кінці XVII – другій половині XVIII ст. Ключові поняття: Феномен Івана Мазепи в історії Гетьманщини. Процес занепаду українських козацьких держав у XVIII ст.</p>	8	2	2			4	8	1				7
Разом за ЗМ 1	56	14	14			28	56	3	2			51
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Формування української модерної ідентичності у боротьбі за відновлення державності											
<p>Тема 1. «Два світи»: українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст. Ключові поняття: Геополітична ситуація на початку XIX ст. Розподіл українських земель між двома імперіями. Соціально-економічний розвиток. Політичне життя. Національне питання. Освіта і культура. Суспільні рухи. Економічні зв'язки між регіонами. Модернізаційні процеси. Політика імперського колоніалізму стосовно українських земель.</p>	8	2	2			4	8					8
<p>Тема 2. «Із селян у націю»: формування модерної української ідентичності та культурний вимір відродження у XIX ст. Ключові поняття: Зародження та розвиток української національної ідеї. Поняття модерної нації та національної ідентичності. Початок українського</p>	8	2	2			4	8	1				7

<p>національного відродження. Становлення нової української літературної мови. Наукове обґрунтування української ідентичності. Історичні праці (Микола Костомаров, Володимир Антонович). Громадівський рух. Журнал «Основа» та його значення. Українофільство та його роль у національному відродженні. Західноукраїнські землі у процесі національного відродження. Формування політичної складової української ідентичності Селянство як основа української ідентичності Вплив модернізації на формування національної ідентичності Протидія імперської влади українському рухові.</p>												
<p>Тема 3. «Україна в огні і революції»: Відродження державності українського народу у першій чверті XX ст. Ключові поняття: Перша світова війна та українське питання. Українська революція 1917-1921 рр. Утворення Української Центральної Ради. Проголошення УН. Гетьманат Павла Скоропадського. Директорія УНР 4.5. ЗУНР та Акт Злуки. Більшовицька експансія та утворення УСРР. Здобутки та втрати українського державотворення. Історичне значення подій 1917-1925 рр.</p>	8	2	2			4	8	1	1			6
<p>Тема 4. Україна у міжвоєнний період: від національного ренесансу до московського терору. Ключові поняття: Утвердження радянської влади в Україні. Вхід УСРР до складу СРСР. Українізація (1920-ті роки). Економічні перетворення. Культурне відродження 1920-х років. Політичні репресії 1930-х</p>	8	2	2			4	8					8

років. Голодомор 1932-1933 років. «Великий терор» 1937-1938 років. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період. Зовнішньополітичний аспект. Суспільні трансформації.													
Тема 5. «Між двома проваллями»: Україна у Другій світовій війні. Ключові поняття: Геополітична ситуація напередодні війни. Поняття «між двома проваллями» в контексті України. Початок Другої світової війни та Україна. Напад Німеччини на СРСР та окупація України. Нацистський окупаційний режим. Голокост на українських землях. Радянський партизанський рух. Український національно-визвольний рух. Українці у складі Червоної армії. Визволення України від нацистських загарбників. Депортації та переселення. Завершення війни та її наслідки для України. Міфи та реальність: переосмислення ролі України у Другій світовій війні.	8	2	2			4	8		1			7	
Тема 6. Український вимір у десятиліття контрольованого лібералізму й наростання системної кризи Радянського Союзу. Ключові поняття: Політико-культурні та соціально-економічні процеси в УРСР у десятиліття контрольованого лібералізму. Політичний контекст Хрущовської відлиги. Особливості реалізації політики в УРСР. Економічні реформи та їх вплив на Україну. Соціальні зміни. Культурне відродження. Освіта та наука.	8	2	2			4	8						8

Національне питання. Дисидентський рух.												
Тема 7. Україна від «перебудови» до незалежності. Ключові поняття: Аналіз шляхів боротьби за відновлення української національної державності наприкінці 80-х рр. XX ст. Процес становлення України як складової європейського культурно-цивілізаційного простору.	8	2	2			4	8					8
Тема 8. Україна в 1991–2022 рр.: політичні, економічні та соціокультурні трансформації. Ключові поняття: Аналіз основних етапів розвитку незалежної України від 1991 до 2022 рр. Ключові тенденції політичного, економічного, суспільного та культурного життя. Аналіз та оцінка російсько-українських відносин у контексті наростаючих імперіалістичних настроїв путінського режиму. Ключові риси та механізми протистояння концепції «русского міра».	8	2	2			4	8	1				7
Разом за ЗМ 2	64	16	16			32	64	3	2			59
Усього годин	120	30	30			60	120	6	4			110

Тематика лекційних занять

№ п/п	Назва теми
1	<p style="text-align: center;">Тема 1. Середньовічна Русь у культурному просторі українського минулого План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конструюючи минуле: про що мовчать джерела? 2. Походження назви «Русь» 3. Рання Русь: від набігів вікінгів до держави (кінець VIII — початок X ст.) 4. Військові кампанії князя Ігоря Старого та державна діяльність княгині Ольги 5. Кінець «варязької Русі»: війни князя Святослава Хороброго
2	<p style="text-align: center;">Тема 2. Regnum Ruthenorum – феномен української державності План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування Галицького і Волинського князівств у XII ст. 2. Правління князя Романа Мстиславича і поява об'єднаної Галицько-Волинської держави 3. Русь і «світ кочівників» 4. Держава Данила Романовича 5. Інституціоналізація Королівства Русі
3	<p style="text-align: center;">Тема 3. На перехресті нових світів: Русь-Україна у складі ВКЛ та Королівства Польського (середина XIV – XVI ст.) План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. «Включення українських земель до складу Литовської держави 2. Передумови польсько-литовської інтеграції. Кревська та Городельська унії 3. Польська експансія на українські землі 4. Суспільна організація та соціально-економічні відносини. Магдебурзьке право
4	<p style="text-align: center;">Тема 4. Генеза українського козацтва. Еволюція Війська Запорозького у XVI – перша половина XVII ст. План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення українського козацтва 2. та заснування Запорозької Січі 3. Явище козакування у XVI ст. 4. Поява реєстрового козацького війська 5. Взаємини Війська Запорозького 6. із Кримським ханством
5	<p style="text-align: center;">Тема 5. Епоха Хмельниччини. Козацька революція середини XVII ст. і відродження державності План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини і початок Хмельниччини 2. Історична постать Богдана Хмельницького 3. Кампанія 1648 р. Жовті Води-Корсунь-Пилявці. Облога Львова і Замостя 4. Бойові дії 1649 р. Збараж і Зборів. Зборівський договір
6	<p style="text-align: center;">Тема 6. Феномен Руїни в українській історії. Культурний вимір «козацької епохи» План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Громадянська війна і поділ козацької України на два гетьманства. Гетьманування Івана Виговського та Юрія Хмельницького 2. Політичний розвиток Війська Запорозького в часи правобережного гетьмана Павла Тетері та лівобережного Івана Брюховецького 3. Поглиблення руйнації української державності в роки другого гетьманування Юрія Хмельницького, Демяна Многогрішного та Івана Самойловича 4. Культурний вимір періоду Руїни

7	<p>Тема 7. «Мазепинська доба» та згасання козацьких автономій у кінці XVII – другій половині XVIII ст.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Феномен Івана Мазепи в історії Гетьманщини 2. Пилип Орлик та його боротьба за Українську державу. Історичне значення «Договорів і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького» (Конституція)» 3. Гетьманування П. Полуботка та Д. Апостола 4. Реформи останнього гетьмана – Кирила Розумовського
8	<p>Тема 8. «Два світи»: українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Геополітична ситуація в Європі в кінці XVIII – на початку XIX ст. Загарбання українських земель Росією та Австрією 2. Адміністративно-територіальний устрій на українських територіях 3. Імперська політика стосовно українських земель. Порівняльний аналіз 4. Реформи та модернізаційні процеси. Особливості соціально-економічного розвитку 5. Економічний стан українських земель напередодні Першої світової війни
9	<p>Тема 9. «Із селян у націю»: формування модерної української ідентичності та культурний вимір українського відродження у XIX ст.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історіографічні концепції українського національного відродження XIX ст. Три фази формування модерних націй у недержавних народів Центральної і Східної Європи. 2. Початки українського національного відродження. Формування мовно-літературного та науковоісторичного підґрунтя національної само ідентифікації 3. Період «патріотичної агітації» в українському русі в другій половині XIX ст. 4. Початок політичного етапу українського руху в 90-х роках XIX ст. 5. Становлення ідеї української незалежної держави
10	<p>Тема 10. «Україна в огні і революції»: Відродження державності українського народу у першій чверті XX ст.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Утворення Центральної Ради та державотворчі процеси в Україні у березні 1917 – квітні 1918 року 2. Проголошення чотирьох універсалів 3. Боротьба за українську державність: національний і соціальний аспекти (1918-1921 рр.).
11	<p>Тема 11. Україна у міжвоєнний період: від національного ренесансу до московського терору</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Утвердження сталінського режиму на теренах «Великої України» 2. Економіко-соціальні експерименти більшовиків у 1920–1930-х рр.: мета, методи здійснення, наслідки 3. Західноукраїнські землі у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини: від інкорпорації до реалій буття
12	<p>Тема 12. «Між двома проваллями»: Україна у Другій світовій війні</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Україна у глобальному контексті війни 2. Перший удар: Радянська окупація Західної України (1939–1941) 3. Нацистська окупація України (1941–1944): система терору 4. Радянський режим у 1943–1945: «Визволення» чи «повернення» окупації? 5. Людські втрати України у війні. Наслідки війни для України

13	<p align="center">Тема 13. Український вимір у десятиліття контрольованого лібералізму й наростання системної кризи Радянського Союзу</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Повоєнна відбудова та політичні репресії в УРСР (1945-1953) 2. Хрущовська «відлига» та її вплив на українське суспільство (1953-1964) 3. Період «застою» та консервативний поворот (1964-1982) 4. Наростання кризових явищ у політичному та економічному житті (1982-1985)
14	<p align="center">Тема 14. Україна від «перебудови» до незалежності</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок перебудови та її вплив на УРСР (1985–1987) 2. Формування демократичного руху та національне відродження (1987–1989) 3. Політичні трансформації та боротьба за суверенітет (1989–1991)
15	<p align="center">Тема 15. Україна в 1991–2022 рр.: політичні, економічні та соціокультурні трансформації</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проголошення і утвердження незалежності України 2. На шляху розбудови державності (1991–2004 рр.) 3. Україна від Помаранчевої революції до Євромайдану і Революції Гідності

Тематика семінарських занять

№ п/п	Назва теми
1	<p style="text-align: center;">Тема 1. Середньовічна Русь у культурному просторі українського минулого План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Створення християнської Русі: державна діяльність князя Володимира очима сучасників та їх нащадків 2. Політична культура Русі у час правління князя Ярослава Мудрого 3. Русь у час «тріумвірату» та «дуумвірату» Ярославичів 4. Любецький з'їзд князів: причини, учасники, наслідки 5. Князь Володимир Мономах та його доба
2	<p style="text-align: center;">Тема 2. Regnum Ruthenorum – феномен української державності План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Князь Лев Данилович: історія і легенда 2. Володимир Василькович: князь і книжник 3. Держава Короля Юрія Львовича 4. Занепад династії Романовичів та боротьба 5. за спадщину Королівства Русі 6. Категорії культури держави Романовичів
3	<p style="text-align: center;">Тема 3. На перехресті нових світів: Русь-Україна у складі ВКЛ та Королівства Польського (середина XIV – XVI ст.) План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Люблінська унія та її наслідки для України 2. Берестейська церковна унія. Посилення національно-релігійного гноблення 3. Православні братства в Україні. Петро Могила
4	<p style="text-align: center;">Тема 4. Генеза українського козацтва. Еволюція Війська Запорозького у XVI – перша половина XVII ст. План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Територіально-адміністративний поділ, структура та офіцерський склад Війська Запорозького у XVI – першій половині XVII ст. Склад козацьких клейнодів 2. Козацький виступ 1630 р. 3. Козацькі повстання 1637 та 1638 рр.
5	<p style="text-align: center;">Тема 5. Епоха Хмельниччини. Козацька революція середини XVII ст. і відродження державності План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування органів державного управління козацької держави у ході Визвольної війни 2. Перебіг і наслідки битви під Берестечком 1651 р. та під Батогом 1652 р. Зміст молдавського проекту Богдана Хмельницького. 3. Характер Переяславської ради. Зміст та історичне значення «Березневих статей» 1654 р. 4. Продовження Хмельниччини у 1654-1657 рр.
6	<p style="text-align: center;">Тема 6. Феномен Руїни в українській історії. Культурний вимір «козацької епохи» План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ Петра Дорошенка на гетьманство та його прагнення стабілізувати внутрішнє становище Правобережної України 2. Під турецьким протекторатом. Буцацька угода 1672 р. 3. Загострення політичного протистояння між Московією та Туреччиною в 1674-1676 рр. 4. Зречення Петра Дорошенка від гетьманства

7	<p align="center">Тема 7. «Мазепинська доба» та згасання козацьких автономій у кінці XVII – другій половині XVIII ст.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аграрна реформа 1848–1849 рр. в Галичині та на Буковині 2. Конституційні закони 60-х років XIX ст. і утворення Австро-Угорської дуалістичної монархії. Наслідки цього для українських земель 3. Особливості та наслідки селянської реформи 1861 року в Наддніпрянській Україні 4. Реформи місцевого управління та судочинства 60–70-х років XIX століття на Наддніпрянщині. 5. Військова реформа 6. Реформи в галузі освіти та цензури
8	<p align="center">Тема 8. «Два світи»: українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування палітри політичних партій на західноукраїнських землях в кінці XIX - на початку XX ст. 2. Перехід до політичного етапу українського руху на Наддніпрянщині 3. Товариство українських поступовців
9	<p align="center">Тема 9. «Із селян у націю»: формування модерної української ідентичності та культурний вимір українського відродження у XIX ст.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розпад імперій та українське державотворення на західноукраїнських землях (1918-1921 рр.) 2. Українсько-польські відносини 3. Міжнаціональні відносини та формування політичної нації в Україні (1917-1921 рр.).
10	<p align="center">Тема 10. «Україна в огні і революції»: Відродження державності українського народу у першій чверті XX ст.</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Утворення Центральної Ради та державотворчі процеси в Україні у березні 1917 – квітні 1918 року 5. Проголошення чотирьох універсалів 6. Боротьба за українську державність: національний і соціальний аспекти (1918-1921 рр.).
11	<p align="center">Тема 11. Україна у міжвоєнний період: від національного ренесансу до московського терору</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політика коренізації (українізації) в УСРР: зміст, здобутки, суперечності 2. Сталінський терор і його наслідки для українського суспільства 3. Діяльність УВО та ОУН: форми боротьби, ідеологія, місце в історії
12	<p align="center">Тема 12. «Між двома проваллями»: Україна у Другій світовій війні</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. УПА – «Армія без держави» 2. Похідні групи ОУН — Східний проект 3. Українці у русі опору в Європі 4. Радянські партизани та їхній конфлікт з УПА
13	<p align="center">Тема 13. Український вимір у десятиліття контрольованого лібералізму й наростання системної кризи Радянського Союзу</p> <p align="center">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Демографічні та соціальні зміни в українському суспільстві 2. Культурна політика та національна ідентичність 3. Релігійне життя та опір атеїзації

	4. Економічні експерименти та регіональні особливості розвитку
14	<p style="text-align: center;">Тема 14. Україна від «перебудови» до незалежності</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Громадянське суспільство та альтернативні рухи в Україні 2. Культурно-духовне відродження та формування національної ідентичності 3. Регіональні особливості та етнонаціональні відносини
15	<p style="text-align: center;">Тема 15. Україна в 1991–2022 рр.: політичні, економічні та соціокультурні трансформації</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Євромайдан і Революція Гідності: причини, перебіг, наслідки 2. Політичні, соціальні та економічні виклики в Україні (2014–2022 рр.) 3. Війна в Україні: від АТО (ООС) до повномасштабного вторгнення РФ

Зміст завдань для самостійної роботи
Пошукові, дослідницькі й аналітичні роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
1	Пошукова інформаційна робота на тему: «Еволюція князівської влади у середньовічній Русі: від «кагана» (князя) до «гех» (короля)»	4	6
2	Пошукова робота: «Простір та форми культурного життя давньоруського суспільства»	4	8
3	Аналітична робота: «Військо її королівської милості Запорозьке у Речі Посполитій»	4	8
4	Пошукова робота: «Опозиція до влади Богдана Хмельницького»	4	6
5	Аналітична робота: «Боротьба за владу в Гетьманщині після смерті Богдана Хмельницького»	4	8
6	Аналітична робота: «Створена загравами війни: Культурне життя й особливості козацького барокко»	4	8
7	Аналітична робота: «Іван Мазепа та Петро Романов – характер взаємин».	4	6
8	Дослідницька робота: «Українське національне відродження ХІХ ст.: етапи, прояви і наслідки»	4	8
9	Дослідницька робота: «Битва під Крутами: міф та реальність».	4	8
10	Дослідницька робота: «1939 рік – «Возз'єднання» українських земель чи приєднання нових територій до складу СРСР»	4	6
11	Пошукова робота: «Радянізація крізь призму людської долі» (на прикладі окремих людей)	4	8
12	Аналітична робота: «Російсько-український антагонізм: ідея неприйнятності «русского міра».	4	6
13	Дослідницька робота «Український культурний простір сучасності: форми, види, впливи»	4	8
14	Аналітична робота «Формування української національної ідентичності»	4	8
15	Дослідницька робота: «Перший король Русі – Данило Романович»	4	8
Всього годин		60	110

Теми есе

1. Трипільське суспільство – протоцивілізація на території України?
2. Антський племінний союз – перша українська протодержава. Ви згодні?
3. Варязький фактор у формуванні Руської держави.
4. Русь, прийнявши в Х ст. християнство, увійшла в лоно європейської цивілізації, стала «своюю» серед європейських держав. Ви згодні?
5. Чому опір хрещенню чинили в основному люди незнатні – смерди, ремісники, чорний люд та жителі окраїн Київської Русі?
6. Королівство Руське проіснувало до 1918 р. Ви згодні?
7. Татаро-монгольське іго: кому воно було вигідно?
8. Проевропейська політика Данила Романовича: чинники, суть, наслідки.
9. Литовські та українські магнати виступали проти створення єдиної польсько-литовської держави, а шляхта (рицарська верства) обох земель цю ідею підтримувала. Чому?
10. Єзуїти в Україні: позитивні й негативні наслідки їх діяльності.

11. Чи була альтернатива Берестейській церковній унії 1596 р.? Якщо так, то чому вона не була реалізована?
12. Зовнішня політика Запорозької Січі: європейський вибір.
13. Козацька християнська республіка: міф і реальність.
14. Реєстрове козацтво: козацька аристократія чи українська національна еліта.
15. Посилення соціального та релігійно-національного гніту українців напередодні національно-визвольної революція середини XVII ст. Чи можна було уникнути великого вибуху?
16. Запорозька Січ – зразок організації державного життя в Україні часів національно-визвольної революції. Виявіть спільне й відмінне в устрої Запорозької Січі та Держави Війська Запорозького.
17. Кримський фактор у формування української державності.
18. Проблеми суверенітету (у його внутрішньому та зовнішньому вимірі) української держави, створеної Богданом Хмельницьким.
19. Які факти свідчать про зміцнення особистої влади Богдана Хмельницького? Чи можемо ми вважати Україну часів його правління монархією?
20. Українсько-московська угода 1654 р. між Московією та Україною – це персональна унія, форма васальної залежності чи тимчасовий військовий союз. Обґрунтуйте трактування, до якого Ви схилиєтесь, або запропонуйте обґрунтований власний варіант оцінки цієї угоди.
21. І.Крип'якевич вважав Гадяцький договір 1658 р. «хвилевою комбінацією, що не могла розраховувати на довговічність». Чи згодні Ви з цією оцінкою?
22. Гетьман Іван Мазепа: царський слуга чи самостійний далекоглядний політик?
23. Історична неминучість знищення Січі Катериною II.
24. Гайдамаччина в контексті польсько-російських стосунків: шанс на перемогу чи вибух відчаю.
25. Місія Капніста: спроба повернути Європу до українського питання.
26. Українці в декабристському та масонському русі: між російським патріотизмом і національною ідеєю.
27. М.Грушевський назвав Головну Руську Раду першим українським урядом. Обґрунтуйте або заперечте його думку.
28. «Енеїда» і українське національне відродження.
29. Яке значення «Кобзаря» Т.Шевченка для української нації?
30. Греко-католицьке духовенство у суспільному житті західноукраїнських земель XIX ст.
31. Народники на Наддніпрянщині: свої серед чужих, чи чужі серед своїх?
32. Феномен західноукраїнського москвофільства.
33. Порівняйте зовнішньополітичну орієнтацію українських політичних сил Галичини та Наддніпрянщини в період Першої світової війни.
34. Існує думка, що однією із причин поразки Центральної Ради та Директорії була соціал-демократична орієнтація більшості політиків. Чи згодні ви?
35. II Універсал: крок назад і мотиви сторін.
36. Директорія: більшовизм по-українськи.
37. Акт злуки 22 січня 1919 р.: фантом єдиної Української держави.
38. Павло Скоропадський – український гетьман з примусу чи за переконанням?
39. Нестор Махно – авантюрист чи трагічна постать в українській історії?
40. Політика сталінського режиму в західних областях України.
41. УПА – воююча сторона в Другій світовій: за і проти.
42. Українська Головна Визвольна Рада (1944-1954 рр.).
43. В.Сосюра та його вірш «Любіть Україну» як дзеркало українського питання в СРСР.
44. Хрущовські «кукурудзяні експерименти» в Україні: уявні та реальні наслідки.
45. В.Чорновіл – останній романтик?
46. Вплив Московського путчу на проголошення Верховною Радою Акту про державну незалежність України.

47. Дайте оцінку опозиційним політичним силам в Україні 90-х рр. ХХ ст. Чи можна стверджувати, що колишні дисиденти відійшли від боротьби за права людини, опинившись у парламенті.
48. Україна і Євросоюз: переваги і втрати.
49. Україна і ЄП: переваги і втрати.

Теми рефератів

1. Князь Святослав: людина, полководець, державний діяч.
2. Зовнішня політика Київської Русі.
3. Історичний портрет Володимира Великого.
4. Культурний розвиток Київської Русі в часи правління Ярослава Мудрого.
5. Державницька діяльність Володимира Мономаха.
6. Архітектура та мистецтво Київської Русі.
7. Історичні сюжети твору «Слово о полку Ігоровім».
8. Татаро-монгольська навала на Київську Русь. Встановлення влади Золотої Орди над руськими землями.
9. Утворення Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславович.
10. Піднесення й розквіт Галицько-Волинської держави. Данило Романович.
11. Військове мистецтво запорожців.
12. Діяльність православних братств в Україні у ХVІ – першій половині ХVІІ ст.
13. Хотинська війна 1621 р.
14. Історичний портрет Петра Могили.
15. Історичний портрет Петра Конашевича-Сагайдачного.
16. Князь Костянтин Острозький: людина, політик та меценат культури.
17. Князь Дмитро Вишневецький (Байда) як організатор Запорізької Січі
18. Брестська унія 1596 р. та її значення.
19. Історичний портрет Богдана Хмельницького.
20. Гетьман Кирило Розумовський.
21. Повстання правобережного козацтва під проводом Семена Палія (1702-1704 рр.)
22. І.Мазепа – меценат і державний діяч.
23. Ліквідація Запорозької Січі.
24. Гетьман в еміграції Пилип Орлик.
25. Боротьба за владу в Гетьманщині після смерті Богдана Хмельницького.
26. Об'єднана політика Петра Дорошенка та її наслідки.
27. Коліївщина 1768 р. та її наслідки.
28. Олекса Довбуш.
29. Маркіян Шашкевич – ідейний лідер українського національного відродження в Галичині.
30. Опришківське повстання на Буковині під проводом Лук'яна Кобилиці.
31. Народницькі організації на Наддніпрянщині.
32. Заснування Чернівецького університету.
33. Українські політичні партії Галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст.
34. Українські політичні партії Наддніпрянщини початку ХХ ст.
35. Перша російська революція та її значення для українського визвольного руху.
36. Українські землі в Першій світовій війні.
37. Українські січові стрільці в Першій світовій війні.
38. Українське питання на Паризькій мирній конференції.
39. Створення Центральної Ради. Її діяльність у березні-листопаді 1917 р.
40. Проголошення УНР.
41. Перша війна з більшовицькою Росією.
42. Битва під Крутами.
43. Проголошення незалежності УНР.
44. Українська держава Павла Скоропадського.
45. Внутрішня та зовнішня політика Директорії.

46. Історичний портрет С.Петлюри.
47. Встановлення радянської влади в Україні в кінці 1919 – на початку 1920 рр.: методи, соціальна опора, спротив.
48. Історичний портрет М. Скрипника: трагічна фігура української історії.
49. Оборона Києва 1941-1943 рр.: героїзм і трагедія.
50. ОУН та УПА – невід’ємна частина руху Опору в Україні.
51. Військовополонені – жертви війни.
52. Українці в збройних формуваннях воюючих сторін.
53. Київський університет у роки Другої світової війни.
54. «Трагедія Бабиного Яру».
55. СС «Галичина»: патріоти чи колаборанти?
56. Алла Горська – душа і троянда шістдесятництва.
57. Олекса Тихий – донецький вчитель, який став ворогом для СРСР.
58. Катерина Білокур – селянка, що стала генієм українського живопису.
59. Мирослав Скорик – музикант, якого промовляє більше за слова.
60. Україна напередодні незалежності: економіка, політичні сили, національна еліта.
61. Становлення української політичної нації: історична закономірність і перепони.
62. Мовна проблема в українській державі: культурний та політичний аспект.
63. Революція Гідності – патріотизм чи націоналізм українського народу?
64. Агресія Росії як спроба реалізації імперського шовінізму.

Методичні рекомендації до самостійної роботи

Самостійна робота студентів передбачає крім підготовки та виступів на семінарських заняттях, ще й вивчення індивідуально окремих питань дисципліни, що не увійшли до переліку лекційних і семінарських завдань. Лектор самостійно визначає умови та форми звітності студентів щодо цього типу роботи. Також елементом науково-дослідної самостійної роботи студента є написання реферату.

При здійсненні цього комплексу самостійної роботи студент повинен сформулювати такі здатності та систему умінь:

- за результатами аналізу історичних джерел та історіографічної літератури, використовуючи ознаки соціально-історичних епох, та критеріїв причинно-наслідкових зв’язків історичних процесів, визначити закономірності формування та розвитку етнополітичних процесів в Україні;
- мати уявлення та усвідомлювати основні історіософські концепції щодо формування та розвитку українського етносу;
- визначити основні закономірності, суть і наслідки історичних періодів і процесів українського державотворення;
- сформулювати особливості історичного пошуку оптимальних моделей будівництва незалежної України;
- аналізуючи сучасні документи та історичні матеріали, що відтворюють закономірності попереднього життя українського народу, визначити особливості сучасного соціально-політичного розвитку українського суспільства та його перспективу;
- схарактеризувати історичні аспекти появи чисельних соціальних і етнічних груп в Україні, найбільш характерні риси їх спілкування між собою в рамках держави;
- показати зародження історично української соціальної системи, наявність в ній ознак міжнародного впливу, поєднання історичного і сучасного;
- визначити об’єктивні умови і суб’єктивні фактори в процесах гуманітарного та політичного життя народу.

Методичні рекомендації до виконання реферативної самостійної роботи

Підготовка та виконання самостійної роботи студентів (рефератів) передбачає ряд етапів самоорганізації трудової діяльності.

1. Ознайомлення з основними вимогами до її виконання:

1.1. Визначення актуальності теми, що розкриває важливість та практичну значущість розглянутої проблеми. В історії України актуальність пов'язана з визначення ролі і місця того чи іншого історичного явища для суспільного життя українського народу. Відображається також зв'язок із сучасністю.

1.2. Достатній теоретичний рівень, що передбачає освоєння студентом основних понять і термінів, які стосуються визначеної проблеми наукового пошуку, визначення наукових методів та підходів, що застосовувалися науковцями при дослідженні визначеної проблеми.

1.3. Дослідницький пошук. У написанні реферату студенти повинні використовувати основні елементи наукового дослідження, які складаються із: 1) з вивчення достатньої кількості джерел: книг, журнальних статей та інших розробок вітчизняних і зарубіжних авторів; 2) систематизації та аналізу різних думок і підходів, оформленні власної точки зору щодо визначеної теми; 3) порівнянні поглядів різних вчених, розробка висновків та рекомендацій.

1.4. Чітке та вірне оформлення роботи, що визначає дотримання правил цитування, оформлення зносок, титульного аркушу та списку використаної літератури. Виконання цієї вимоги дозволяє виховувати у студента культуру оформлення наукових праць, яка може знадобитись у майбутній практичній діяльності.

Організаційна підготовка до науково-дослідницької роботи та її написання.

Наукова робота здійснюється поетапно. Підготовка наукової роботи охоплює кілька етапів.

На першому етапі здійснюється вибір теми, консультація з викладачем по змісту і методиці оформлення, підбір основної літератури. Відбір теми наукової роботи визначається змістом дисципліни. Приблизна тематика запропонована студентам у методичних розробках кафедри. Можливий варіант самостійного обрання теми, але за умови обов'язкової консультації з викладачем. Тема наукової роботи має становити інтерес для студента, і сприяти максимальному використанню здобутих знань і практичного досвіду.

Другий етап полягає в самостійному вивченні літератури з обраної теми. На основі вивчених джерел відпрацьовується приблизний план наукової роботи, що дозволяє приступити до написання її тексту. Зміст плану, формулювання питань можуть уточнюватись у процесі роботи над текстом наукової роботи.

Спочатку необхідно вірно сформулювати мету та основні завдання наукової роботи. Залежно від того, наскільки зрозуміло і точно сформульовано мету роботи, настільки вдалими будуть її основні завдання, план, організація виконання та стиль викладу. Вірне визначення мети роботи дасть можливість студентам відокремити в ній основний напрямок дослідження, упорядкувати пошук і аналіз матеріалу, підвищити якість роботи, уникнути загальних міркувань.

Приклади формування мети наукової роботи:

«Мета роботи – проаналізувати соціально-економічні та політичні передумови виникнення того чи іншого явища в українській історії».

«Основна мета наукової роботи – розглянути існуючі концепції щодо історичного існування українського суспільства та проаналізувати етапи його розвитку».

Мета наукової роботи повинна бути тісно пов'язана з назвою її теми. На основі сформульованої мети студент має визначити основні завдання, які необхідно розв'язати в процесі виконання наукової роботи. Завдання повинні конкретизувати основну мету наукової роботи; їх визначення пов'язане з назвами основних розділів.

Рекомендується такий варіант складання плану наукової роботи. На початку підготовки наукової роботи студенту необхідно ознайомитися зі змістом наукових публікацій за вибраною темою і скласти розгорнутий план із зазначенням основних розділів і підрозділів роботи, який потрібно узгодити з науковим керівником. План наукової роботи є відбиттям її структури, під якою розуміється порядок компонування і взаємозв'язок окремих її частин. Виконані розділи роботи студент подає на розгляд керівнику і відповідно до його зауважень уточнює, доповнює і, в разі потреби, доопрацьовує.

Серед вимог до викладення матеріалу наукової роботи визначальними є послідовність та логічність, взаємопов'язаність окремих його частин, повнота у розкритті теми роботи. Для цього необхідно приділити увагу сучасним теоретичним і методичним розробкам, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову літературу та періодичні видання, визначити своє ставлення до дискусійних питань теми. На основі аналізу даних, особистих вражень та узагальнень потрібно зробити необхідні висновки.

Потім студент подає наукову роботу науковому керівнику, який рецензує її та оцінює за відповідною системою рейтингу. У рецензії науковий керівник дає їй стисло характеристику, оцінює теоретичний рівень, глибину проведених досліджень, доцільність і обґрунтованість запропонованих висновків, переваги та недоліки. У разі негативної оцінки наукова робота повертається студенту, який повинен доопрацювати її з урахуванням зауважень і лише після цього доопрацьований варіант подати науковому керівнику для повторної перевірки. Якщо попередня оцінка позитивна, студент допускається до захисту наукової роботи.

Третій етап передбачає написання тексту і оформлення наукової роботи. Наукову роботу студенти виконують самостійно, дотримуючись рекомендованої структури та вимог до технічного оформлення. Пропонується така структура наукової роботи: 1) титульна сторінка, де визначається тема, науковий керівник та прізвище з ініціалами студента; 2) зміст або план роботи, де вказуються заголовки розділів (підрозділів); 3) вступ, де розкриваються актуальність та практичне значення обраної теми, мета і основні завдання, предмет і об'єкт дослідження, структура наукової роботи, визначаються джерела інформації; 4) основна частина, що складається з 2-3-х основних розділів, які, у свою чергу, можуть поділятися на 2-3 підрозділи, зміст яких повинен відповідати направленості теми, підпорядковуватись основній меті та завданням, бути органічно взаємопов'язаними, мати приблизно однаковий обсяг; 5) висновки, зроблені студентом по викладеному матеріалу; 6) список використаної літератури, який розміщують у кінці роботи в алфавітному порядку в такій послідовності:

- хрестоматійні праці видатних вітчизняних і зарубіжних діячів;
- документи Української Держави в різні історичні періоди;
- матеріали періодичного друку;
- навчальні підручники та інші матеріали.

У літературних і наукових джерелах вказують прізвище, ініціали автора, повну назву книги, місце видання, видавництво, рік видання. Для статей, що опубліковані в періодичній пресі, зазначають прізвище, ініціали автора, назву статті, назву журналу чи газети, рік видання, номер журналу чи дату виходу газети.

Наукова робота має бути написана (чи надрукована) чітко, розбірливо, без помилок та виправлень, з одного боку білого паперу формату А4 (210x297мм). Загальний обсяг наукової роботи, включаючи список використаних літературних джерел та додатки, не повинен перевищувати 15-25 сторінок, надрукованих через 1,5-й інтервал. Текстова частина має бути чорного кольору. Аркуш наукової роботи повинен мати поля: ліве, верхнє, нижнє – 20мм, праве – 10мм. Нумеруються всі сторінки роботи до останньої, починаючи з титульної сторінки. Порядковий номер сторінки проставляється по середині її нижнього поля. Цитати, що наводяться в тексті, потрібно виділяти окремо у квадратних дужках в кінці процитованого уривку, де вказують порядковий номер джерела у списку використаної літератури та відповідності сторінки джерела (наприклад: [14, с. 31-48]).

Захист науково-дослідницької роботи.

Тези доповіді студент готує заздалегідь. Доповідь повинна бути змістовною і тривати біля 5-8 хвилин. У доповіді необхідно: 1) назвати тему наукової роботи; 2) показати її актуальність та значущість; 3) сформулювати основну мету і завдання дослідження; 4) стисло розкрити зміст та результати роботи; 5) визначити висновки і внесені пропозиції. Після доповіді студент відповідає на запитання викладача. Результати захисту наукової роботи оцінюються за рейтинговою системою, що визначено кафедрою.

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Види, форми та методи поточного та підсумкового контролю

Основними видами контролю є *поточний* та *підсумковий* контроль.

Поточний контроль передбачає: усне, письмове опитування студента, тестування, есе, творча робота, проект, презентація у процесі навчальних занять.

Підсумковий контроль – екзамен (комплексний екзамен, тестування)

Засоби оцінювання

- фронтальне опитування,
- індивідуальне опитування,
- презентація результатів виконання індивідуальних завдань (творчих, розрахункових, аналітичних),
- презентація результатів виконання командних завдань
- реферати
- есе
- тестування,
- підсумковий контроль – екзамен

Перелік питань для поточного контролю

1. Проаналізуйте причини виникнення державності у східних слов'ян.
2. Чому саме землі полян стали основою, а Київ – столицею держави Рюриковичів?
3. Розкрийте основні тенденції політичного життя русичів у часи правління перших Рюриковичів (від Олега до Святослава).
4. Визначте причини й наслідки хрещення Русі.
5. Порівняйте внутрішню та зовнішню політику князів Олега та Святослава і Володимира та Ярослава. Чим зумовлені виявлені вами якісні відмінності?
6. Чим обумовлено виникнення Галицько-Волинського князівства?
7. Визначте причини Люблінської унії (1569 р.) між Королівством Польським і Великим князівством Литовським та її наслідки для українських земель.
8. Чому саме в XVI ст., незважаючи на постійну татарську загрозу, відбувається повільне, але невпинне освоєння українцями Північного Причорномор'я?
9. Виявіть спільне та відмінне між феодалною вотчиною XIV-XV ст. та фільварковим господарством феодалів XVI – першої половини XVII ст.
10. Які наслідки поширення фільварків для українського селянства?
11. Охарактеризуйте становище козацтва у Великому князівстві Литовському та Речі Посполитій у XVI – першій половині XVII ст.
12. Охарактеризуйте причини козацько-селянських повстань кінця XVI – першої половини XVII ст. та цілі їх учасників.
13. Проаналізуйте реформаційний рух в українських землях у XVI ст., встановіть причини його виникнення і наслідки розгортання. Чому він тут не набув значного поширення і підтримки низів?
14. Порівняйте становище православної, уніатської та католицької церков в Україні у першій половині XVII ст. Чи забезпечила унія права та привілеї української церкви, рівноправність уніатів і католиків у Речі Посполитій?
15. Яку роль в господарському та культурному житті українських міст відіграло Магдебурзьке право?
16. Визначте основні причини і наслідки постійних турецько-татарських набігів на українські землі.
17. Що дозволяє повстання українців середини XVII ст. проти польської влади й еліти (пануючих станів) трактувати як визвольну й антифеодальну війну? Чи можна розцінювати його як революцію? Обґрунтуйте свою відповідь.
18. Які причини існування в історії України періоду, який образно називають «Руїною»?

19. Які факти свідчать про обмеження автономії Козацької держави (Гетьманщини) російськими царями протягом другої половини XVII ст.?
20. Охарактеризуйте місце та роль усіх станів українського суспільства в Козацькій державі (Гетьманщині).
21. Порівняйте цілі та політичну діяльність Б.Хмельницького, І.Виговського та П.Дорошенка.
22. Які наслідки мав період «Руїни» для української нації, державності та культури?
23. Порівняйте соціально-економічний розвиток Лівобережжя та Правобережжя в кінці XVII – XVIII ст., вкажіть причини суттєвих відмінностей.
24. Зробіть порівняння «Березневих статей» Б.Хмельницького, Гадяцького трактату І.Виговського й Коломацьких статей І.Мазепи.
25. Проаналізуйте і порівняйте місце Запорозької Січі в політичній та економічній системі Речі Посполитої і Російської імперії.
26. Проаналізуйте політичні цілі гетьмана Кирила Розумовського. Чи погоджуєтеся з думкою, що скасування Гетьманщини було історично обумовлено? Аргументуйте.
27. Проаналізуйте основні тенденції соціально-економічного розвитку України в першій половині XIX ст.
28. Обґрунтуйте або заперечте твердження, що політика австрійського та російського урядів щодо українських земель носила колоніальний характер.
29. Розкрийте причини виникнення політичної опозиції російському самодержавству в середовищі дворян східноукраїнських земель.
30. Визначте характерні риси українського національного відродження в кінці XVIII – 30-х рр. XIX ст. Вкажіть на відмінності в його протіканні на західноукраїнських та наддніпрянських землях.
31. Охарактеризуйте програмні вимоги та діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Яке його місце в національно-визвольній боротьбі українського народу?
32. Як позначилися реформи Олександра II на соціально-економічному житті Наддніпрянщини. Чи вплинули вони на суспільний рух? Обґрунтуйте.
33. Розкрийте причини масової еміграції українців у кінці XIX – на початку XX ст. Визначте відмінності цього процесу на Наддніпрянській Україні та західноукраїнських землях.
34. Яка роль «Громад» 60-70-х рр. XIX ст. в українському національному русі?
35. Які фактори спричинили політизацію українського національного руху на поч. XX ст.?
36. Охарактеризуйте вплив російської революції 1905-1907 рр. на український національний рух.
37. Розкрийте політичні наміри держав-учасниць Першої світової війни щодо українських земель. Чому війна актуалізувала «українське питання»?
38. Дайте характеристику політичного становища України в березні-жовтні 1917 р. Покажіть політичні сили, які боролися в цей час за владу.
39. Покажіть еволюцію взаємовідносин Центральної Ради з російським керівництвом у березні – грудні 1917 р.
40. Покажіть позитивні й негативні наслідки політики індустріалізації в Україні.
41. Що собою являла політика українізації? Це був вимушений чи закономірний курс Сталіна?
42. Об'єктивні і суб'єктивні передумови колективізації в Україні.
43. Порівняйте політичне і правове становище українських земель в складі СРСР, Польщі, Румунії, Чехословаччини.
44. Проаналізуйте політичні репресії в Україні. Чи мали вони особливості? Чому в Україні вони розпочалися ще у 20-х рр.?
45. Покажіть місце і роль українських земель у планах гітлерівського керівництва напередодні й під час Другої світової війни. Чому ці плани мінялися відповідно до міжнародного становища Німеччини?
46. Визначте позитивні й негативні наслідки радянської заходу українських земель.
47. Визначте масштаби втрат України в Другій світовій війні.
48. Покажіть позитивні й негативні наслідки післявоєнної відбудови України.
49. Покажіть закономірність продовження опору УПА у др. пол 40 – на початку 50-х рр.

50. Чому десталінізація так і не привела до глибоких демократичних перетворень?
51. Порівняйте правозахисний рух Росії й України. В чому причини суттєвих відмінностей?
52. В чому суть українського національного відродження др. пол. 80-х – поч. 90-х рр.?
53. Виявіть кризові явища в економіці України 60-70 рр. ХХ ст.
54. З'ясуйте суть явища «застою» в економіці та політиці УРСР.
55. З'ясуйте внутрішні й зовнішні чинники, які зумовили появу незалежної України.
56. Чим були зумовлені економічні труднощі України у 90-х рр. ХХ ст.
57. Проаналізуйте місце України на міжнародній арені. Чому виникла проблема вибору між Сходом і Заходом?
58. Україна в боротьбі за власну державність в ХХІ ст.

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Визначте місце і роль перших руських князів у розбудові Київської Русі: від Олега до Святослава (включно).
2. Визначте напрямки внутрішньої та зовнішньої політики князя Володимира Святого.
3. Охарактеризуйте процес прийняття християнства на Русі та його значення для культурного розвитку Русі.
4. Обґрунтуйте суть розквіту Київської держави в період правління Ярослава Мудрого.
5. Проаналізуйте систему престолонаслідування князя Ярослава Мудрого.
6. Дайте оцінку правління «тріумвірату» Ярославичів.
7. Висвітліть передумови, причини, основні рішення та наслідки Любецького з'їзду князів.
8. Визначте напрямки внутрішньої та зовнішньої політики князя Володимира Мономаха в першій половині ХІІ ст.
9. Висвітліть боротьбу Русі проти татаро-монгольських завойовників.
10. Охарактеризуйте культуру Київської Русі.
11. Охарактеризуйте основні напрямки державної діяльності князя та короля Данила Романовича.
12. Простежте історичний розвиток «Королівства Русі» після смерті Данила Романовича.
13. Охарактеризуйте політику Великого князівства Литовського щодо українських земель в ХІV ст.
14. З'ясуйте основні умови Люблінської унії та її наслідки для українських земель.
15. Визначте причини, мету, суть і наслідки Берестейської церковної унії.
16. З'ясуйте причини виникнення козацтва, його заняття, побут, звичаї.
17. Проаналізуйте особливості заснування Запорозької Січі: час виникнення, місцезнаходження, кількість та устрій.
18. Охарактеризуйте причини, хід і наслідки селянсько-козацьких повстань кінця ХVІ – початку ХVІІ ст.
19. Порівняйте суспільно-політичне становище реєстрового та січового козака.
20. Розкрийте суть боротьби запорізьких козаків проти турків і татар в середині ХVІ – першій чверті ХVІІ ст.
21. Дайте оцінку діяльності П. Сагайдачного. З'ясуйте причини, хід і наслідки Хотинської війни 1621 р.
22. Розкрийте суть та оцініть зміст «Ординації Війська Запорозького».
23. Проаналізуйте причини, початок і перші перемоги 1648 р. у час «козацької революції» Б. Хмельницького.
24. Проаналізуйте процес формування козацької держави в ході «Хмельниччини» середини ХVІІ ст.
25. Охарактеризуйте воєнні дії 1649–1653 рр. та порівняйте умови Зборівського миру та Білоцерківського козацько-польського договору.
26. Висвітліть перебіг Переяславської ради та основні положення «Березневих статей» у 1654 р.
27. Висвітліть основні моменти боротьби за владу в Гетьманській державі після смерті Б. Хмельницького. Дайте оцінку діяльності гетьмана І. Виговського та «Гадяцькому трактату».

28. З'ясуйте обставини поділу Гетьманщини на Правобережну й Лівобережну в період «Руїни». «Чорна рада» в Ніжині 1663 р.
29. Чи можна вважати І. Мазепу «зрадником» московської держави? Відповідь обґрунтувати.
30. З'ясуйте роль Острозької та Києво-Могилянської Академії в культурно-освітньому житті України.
31. Дайте оцінку діяльності гетьмана в еміграції П. Орлика та його «Конституції».
32. Розкрийте причини ліквідації інституту гетьманства 1764 р. та Запорізької Січі 1775 р.
33. Охарактеризуйте зміни у територіально-адміністративному становищі українських земель в останній чверті XVIII ст. (Поділи Речі Посполитої, приєднання Криму).
34. Проаналізуйте особливості діяльності масонських лож та руху декабристів в Україні.
35. Дайте оцінку діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, його програмних документів в культурно-освітньому русі України.
36. Висвітліть значення діяльності «Руської трійці».
37. Проаналізуйте революційні події 1848–1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська Рада.
38. Вкажіть і охарактеризуйте реформи 60–70-х років XIX ст. та особливості їх впровадження в Україні.
39. Розкрийте особливості формування української ідентичності у час «національного відродження» XIX ст.
40. Проаналізуйте становище України в період Першої російської революції 1905–1907 рр. та перший парламентський досвід для українців.
41. Висвітліть становище українських земель у роки Першої світової війни.
42. Визначте передумови утворення Центральної Ради, проаналізуйте її Перший та Другий Універсали.
43. Охарактеризуйте діяльність УНР в листопаді 1917 – квітні 1918 р. Дайте оцінку Третьому та Четвертому Універсалам Центральної Ради.
44. З'ясуйте становище України за гетьманування П. Скоропадського (1918 р.) та його роль в культурно-освітньому будівництві Української держави.
45. Проаналізуйте діяльність Директорії, особливості відродження та занепаду УНР.
46. З'ясуйте обставини становлення та причини поразки ЗУНР, значення злуки УНР та ЗУНР.
47. З'ясуйте становище України у період нової економічної політики (1921–1927 рр.) та розкрийте процес входження України до складу СРСР.
48. Проаналізуйте особливості індустріалізації в Україні в 30-ті роки XX ст.
49. Розкрийте причини, хід, характер і наслідки колективізації в Україні.
50. Розкрийте причини голодомору в Україні в 1932–1933 рр. та його згубні наслідки.
51. Розкрийте перебіг перших боїв і причини невдач Червоної армії в 1941 р.
52. Розкрийте хід вигнання з українських земель нацистських загарбників (1943–1944 рр.). Радянські наступальні військові операції.
53. Висвітліть політику «радянзації»: соціально-економічні та суспільно-політичні зміни в західних областях України у 1946–1953 рр.
54. З'ясуйте особливості післявоєнної відбудови в Україні в 1946–1953 рр.
55. З'ясуйте суть і прояви хрущовської «відлиги» в Україні (1953–1964 рр.).
56. Охарактеризуйте українську культуру в 60–80-х роках XX ст. «шестидесятництво» і дисидентський рух в Україні.
57. Охарактеризуйте суспільно-політичне і національно-культурне життя України у 1985 – серпні 1991 рр., що свідчили про кризу тоталітарної системи.
58. Визначте особливості «Горбачовської перебудови».
59. Розкрийте обставини проголошення та значення Акту незалежності України.
60. Визначте особливості політичного розвитку незалежної України у 90-х – початку 2000-х рр.

Критерії та засоби оцінювання результатів навчання з начальної дисципліни

Критерії оцінювання знань студента на семінарському занятті

В оцінці студентів враховуються наступні моменти: достатність об'єму відповіді (повна, достатньо повна, неповна); ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, правилами; зрозумілість основного завдання запитання; логічність викладу матеріалу; обґрунтованість основних положень власних міркувань; не традиційність підходу до викладу відповіді; уміння інтегрувати та диференціювати знання.

“3-4 бали” виставляється студентам, які в повному об'ємі володіють програмовим матеріалом з навчального курсу, обізнані з усіма поняттями та термінами і адекватно оперують ними під час відповідей на поставлені запитання, ознайомлені з спеціальною літературою. Для отримання вищого балу студенти повинні продемонструвати творчу самостійність, здатність аналізувати факти, логічно мислити, ставити запитання та шукати на них відповіді. При оцінці враховуються уміння аргументувати власні судження теоретичними та фактичними положеннями, виконання завдань для самостійної роботи.

“2-3 бали” виставляються також за умов достатньо повного володіння знаннями з навчального курсу. Відповідь студента має бути правильною, обґрунтованою зі знаннями основних напрямів і змісту роботи. Студент повинен уміти аналітично працювати з різними концепціями, ідеями, підходами до поставлених проблем. Одночасно в роботі може бути допущено дві-три несуттєві помилки чи деяка неповнота відповіді, кострубатість і скутість у висловленій думці. Не в повній мірі виконані завдання для самостійної роботи.

“1-2 бали” виставляється за знання, що продемонстровані в неповному об'ємі. Завдання для самостійної роботи виконані частково.

“0-1 бал” – теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу порівняння. Завдання для самостійної роботи не виконані.

Модульна контрольна робота передбачає 3 бали.

Так, оцінка 3 бали – відповідь належить до високого рівня засвоєння навчального матеріалу, є повною, логічною, аргументованою та доказовою.

1-2 балів виставляється за відповіді студентів, які носять фрагментарний і неповний характер; не завжди є логічними і обґрунтованими, однак присутні власні судження та висновки.

0,5-1 бал – теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без осмислення, аналізу. Відповідь не містить елементів власного судження або взагалі відсутня.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента:

Здатність:

- достань вільного володіння навчальним матеріалом теми лекційного заняття;
- аргументування власної думки щодо викладеного матеріалу, робити висновки;
- виконання завдання нестандартно, творчо.

Уміння:

- уміти презентувати відповідь-виступати перед аудиторією;
- уміти презентувати виступ у супроводі ІКТ;
- дотримуватись дедлайну при виконанні завдання, повнота розкриття проблеми, презентація результатів.

Критерії Оцінювання індивідуально-дослідного завдання передбачає максимум 10 балів:

8-10 балів – самостійно і творчо вирішені поставлені проблеми, студент вміє узагальнювати й систематизувати, робити логічні висновки. Логічна структура змісту навчального матеріалу дисципліни розроблена.

5-7 балів виставляється студентам, які проявляють творчу самостійність, виявляють здатність аналізувати факти, що стосуються поставлених проблем. Розроблена логічна структура змісту навчального матеріалу дисципліни є логічно викладеною, зроблено самостійні висновки. Зустрічаються несуттєві недоліки.

2-4 балів відповідають роботі, в якій на належному рівні висвітлюється певна проблема, відсутні судження студента, його висновки та узагальнення. Висвітлення проблеми є неповним.

0-1 бали виставляється студентам, які виконали індивідуально-дослідницьке завдання на неналежному рівні: матеріал не відображає проблему дослідження, відсутній логічний виклад

Критерії оцінювання результатів підсумкового контролю навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Оцінювання рівня та якості знань здобувачів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації. Оцінюватися може виконання здобувачами відповідних навчальних завдань, під час роботи над якими вони демонструють власне логічно побудоване історичне мислення; розгорнуті й стислі, але конкретні усні відповіді, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи у дискусіях тощо.

Оцінка «відмінно» (А) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 90-100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи інших положень при розкритті змісту відповідної проблеми;

- вільно оперують фактологічною джерельною базою, хронологією, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні даного курсу;

- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури виступали на практичних заняттях;

Оцінка «дуже добре» (В) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 80-89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність і частково засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти процеси розвитку новітніх технологій;

- продемонструвавши знання фактичного матеріалу, орієнтуються в історичних датах, частково володіють відповідною науковою термінологією;

Оцінка «добре» (С) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 70-79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність і частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;

- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти процеси розвитку та застосування новітніх технологій;

- продемонструвавши знання фактичного матеріалу, орієнтуються в історичних датах, частково володіють відповідною науковою термінологією;

Оцінка «задовільно» (D) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 60-69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій і на семінарських заняттях;

- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел і мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;

- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи.

Оцінка «достатньо» (E) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 50-59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та на семінарських заняттях;

- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел і мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;

- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи.

Оцінка «незадовільно» (FX) з можливістю повторного складання виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 35-49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину лекційних і семінарських занять, не виявили бажання до самостійної роботи,

- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з чим не орієнтуються в історичних процесах.

Оцінка «незадовільно» (F) р з обов'язковим повторним курсом виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 1-34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не виявили набутих мінімальних знань з навчальної дисципліни

- не відвідували лекційних і семінарських занять,

- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,

- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з чим не орієнтуються в історичних процесах,

- не бажали відповідати на поставленні питання під час проведення семінарських занять, фактично не засвоїли програму курсу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	оцінка (бали)	пояснення за розширеною шкалою
відмінно	A (90 – 100)	відмінно
добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
незадовільно	FX (35-49)	незадовільно (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим самостійним повторним опрацювання курсу до перескладання)

Методи та освітні технології навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни передбачається використання традиційних та інтерактивних методів навчання: лекція-візуалізація, проблемна лекція, семінар-дискусія, семінар-діалог, самостійно-дослідницька робота, аналіз і рішення ситуативних професійних психолого-педагогічних задач (Case study), проектна діяльність з використанням мультимедіа; інноваційні освітні технології: інформаційно-комунікаційні, ігрові, технології особистісно-орієнтованого навчання.

Основними методами навчання освітньої компоненти є проблемні й оглядові лекції, інтерактивні заняття (заняття дискусійна група, заняття за технологією взаємонавчання), інтегровані заняття, проблемні заняття, відеозаняття, прес-конференції тощо.

Перевага надається продуктивним методам, спрямованим на активізацію і стимулювання освітньо-пізнавальної діяльності студентів, зокрема: проблемний виклад, частково-пошукові та дослідницькі методи, презентації, кейс-стаді, тренінги, бесіди і дискусії, робота в інтернет-класі: електронні лекції, дистанційні консультації та ін.,

Перелік використовуваних методів навчання:

- лекція-візуалізація;
- проблемна лекція;
- семінар-дискусія;
- семінар-діалог;
- виконання індивідуальних науково-дослідних завдань;
- робота з тестами;
- робота в групах;
- проектна діяльність з використанням мультимедіа;

Основою організації навчальних занять є особистісно-орієнтований, діяльнісний, комунікативний, професійно-орієнтований, міждисциплінарний підходи до навчання.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання. В освітньому процесі використовуються мультимедійні засоби, проектор, комп'ютери, Інтернет-ресурси.

Політика навчальної дисципліни. Політика навчальної дисципліни визначається системою вимог, які визначені та регулюються відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» № 1556-УП від 01.07.2014 року (зі змінами), нормою законодавства України щодо академічної доброчесності та Статуту, положень Університету, й інших нормативних документів, які регламентують організацію освітнього процесу під час вивчення освітньої компоненти з дотриманням принципів академічної доброчесності., а також системою вимог для даної навчальної дисципліни.

!!! Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента є підставою для зниження оцінки, або повне анулювання роботи, тобто не зарахування виконаного завдання.

Рекомендована література

Основна

7.1. Науково-методичний доробок викладачів, які забезпечують викладання навчальної дисципліни «Актуальні питання історії та культури України».

1. Бойко О. Історія України. 8-ме видання, перероблене, доповнене. Київ: Академія, 2021. 640 с.

1. Вербицька П. В., Хома І. Я. Історія української культури: європейський контекст: навч. посібник. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 301 с.

2.

3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. К.: Генеза, 2019. 656 с.

2. Історія України з найдавніших часів до наших днів. Практикум для студентів неспеціальних факультетів: Навч. посібник. 4-те вид., доп. Гриф МОНУ / Упор.: Герегова С.В., Гуйванюк М.Р., Скорейко Г.М. Чернівці: Наші книги, 2012.

3. Історія України та її державності. Львів: Бескид. 2021.
4. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи студентів з курсу «Історія української культури», друге видання, доп. / Укл. Герегова С.В., Суровцев О.А. Чернівці: Наші книги, 2013.
5. Методичні рекомендації з курсу історії України для студентів неспеціальних факультетів / Укл.: Яценюк Г.М., Дробіна Л.М. Чернівці, 2014.
6. Плохій С. Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності. Посібник. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2022. 512 с.
7. Мицик Ю., Бажан О., Власов В. Історія України. 3-є вид. доповнене і перероблене. Київ, 2022.
8. Харькова Н. Історія України: опорний конспект. Повний курс у 49 таблицях. Київ: Навч.книга Богдан, 2018, 156 с.
9. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К.: Генеза, 2005.

Додаткова

1. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х книгах. Кн.1: Історичні нариси / Упорядн. О. Ресент; Ред. кол.: В. А. Смолій (голова). НАН України. Інститут історії України. К.: ТОВ Вид-во «КЛЮ», 2014. 784 с.
4. Бажан О., Мицик Ю. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. Київ: Видавництво Кліо, 2020. 688 с.
5. Голубець М. Велика історія України. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 400 с.
6. Енциклопедія історії України. В 10-ти томах. Київ: Наукова думка, 2003-2013.
7. Павлова О., Мельничук Т. Історія української культури. Київ: Центр навч.літ.-ри, 2019. 340 с.
8. Патриляк І. Тотальна війна на винищення: окупаційний режим Німеччини та її союзників в Україні (1941–1944 рр.).
9. Від Рейхстагу до Івдзіми. Україна та українці у Другій світовій. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017.
10. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій – К.: Лаурис, 2013.
11. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. К.: Критика, 2015.
12. Плохій С. Російсько-українська війна: повернення історії. Харків: КСД, 2023.
13. Попович М. В. Нарис історії культури України / 2-ге вид., допов. Київ: АртЕк, 2017. 730 с.
14. Сергійчук В. Нариси з історії України. К. 2022.
15. Скакальська І. Практикум з історії України модерної епохи (XIX - XXI ст.). Видавництво КНТ, 2021. 158 с.
16. Снайдер Т. Криваві землі. К.: Грані-Т, 2011.
17. Снайдер Т. Перетворення націй. К.: Дух і літера, 2016.
18. Снайдер Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження. К.: Медуза, 2017.
19. Турченко Ф., Каганов Ю., Турченко Г. Історія України (1914–1945). Київ: Гельветика, 2021. 368 с.
20. Субтельний О. Україна: Історія. Київ: Либідь, 2013.
21. Україна. Хроніка історичних подій. Атлас / Упоряд. Д. Ісаєв. Київ: Картографія, 2016. 128 с.
22. Филипчук О.М. *Studia Byzantino-Rossica*. Експансія, війна та соціальні зміни. Чернівці: Книги –XXI, 2013.
23. Щербак Ю. Вбити імперію зла: Росія – вічний ворог України. К.: Дух і літера, 2023. 296 с.

Інформаційні електронні ресурси.

1. Висоцький О. Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. 130 с. URL: <http://www.nbu.gov.ua/books/2009/09vojiuk.pdf>
2. Денисов Я.Я., Макачук О.Г. Українська та зарубіжна культура: Навчально-методичний посібник. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. URL: <http://nkckhust.dyndns.org/elibrary/library/books/40436/maket.pdf>

3. Енциклопедія історії України. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
4. Журнал «Народна творчість та етнографія» URL: <http://etno.kyiv.uar.net/vyd/nartv/2004/journ2004.html>
5. Історія України VIII – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації URL: www.izbornyk.org.ua
6. Історія та гуманітарні дисципліни. URL: <https://ukrhist.at.ua/>
7. «Ізборник» – Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: www.litopys.org.ua.
8. Історія української культури у п'яти томах. т 2 (Українська культура XIII – першої половини XVII століть). К.: Наукова думка, 2001. URL: <http://izbornyk.org.ua/istkult2/ikult2.htm>
9. Карцев А.С. Формування української особистості: духовно-ментальні фактори в контексті сучасності. URL: http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/1
10. Незалежний інформаційно-освітній ресурс студентів Києво-Могилянської академії. URL: <http://www.haidamaka.org.ua>
11. Українська етнографія. URL: <http://etno.uaweb.org/>
12. <http://www.history.org.ua>
13. <http://www.history.com.ua>
14. <http://litopys.org.ua>
15. <http://ukrhist.at.ua>
16. <http://incognita.day.kiev.ua>
17. <http://www.istpravda.com.ua>